

Posudek bakalářské práce Kristiny Gažiové: Porovnanie života zdravotne znevýhodneného a zdravého človeka

Předkládaná práce je reflexí vlastní životní zkušenosti, k níž autorka Kristina Gažiová přistupuje z pozice filosofické antropologie. V centru je otázka člověka a jeho bytí, a tím člověkem je autorka sama, jejíž život je zatížen vrozenou tělesnou vadou (DMO) s dalekosáhlým vlivem na zdraví a pohybové dovednosti.

Orientaci pro antropologické zkoumání poskytuje kniha R. F. Murphy: Umlčené tělo, pro filosofické je to kniha Jana Sokola Člověk jako osoba. Zdálo by se, že pro bakalářskou práci je to málo, ale přece nejde o to, kolik knih je přečteno, ale co si z nich člověk vezme. Knihy byly především inspirací k vnoření se do vlastního nitra a k reflexi vlastního životního příběhu. Životní zkušenost se sebou samým začíná tušením a matnými vzpomínkami na dětství, mládí a dospívání, u autorky se rozprostírají od narození po maturitu. Rozpomínání se odehrává zpětným pohledem - sebereflexí, která nejasné kontury vzpomínek zostřuje, zpřesňuje, dává jim tvar, vlastnosti, pojmenování, až se stanou skutečností. Rozum pak pracuje s touto konkrétností a pomocí pojmů pak můžeme přemýšlet, rozvažovat, jednat. Sebereflexe ale není jen konstatováním polohy a tvaru (jakýmsi monitorováním), ale vnímáním sebe sama člověk jde cestou k sebe utváření, konání, jednání, ba i k zušlechťování. Proto je zkušenost nejen subjektivním pocitem, ale je i věděním, které se může stát věděním sdíleným. Tomuto postupu, který (kromě mnoha jiných filosofů) vypracoval učebnicovým způsobem Jan Sokol, lze říci fenomenologické zkoumání, které zkoumá, jak se „věci samy jeví pro pozorující vědomí, bez předchozích hypotéz či dogmat“. (Vždyť Sokol říká: Jev se nedá objektivně změřit, ale dá se popsat, vyložit druhému člověku, s nímž se shodneme na tom, že i on má podobnou lidskou zkušenost.) K téhle cestě myšlení Kristině pomohla právě tato Sokolova kniha (a já jsem si při četbě blaženě představovala, jakou by měl Jan Sokol radost, že jeden student pochopil jeho dílo tak důkladně).

Ta témata, která vyvstala z autorčina sebezkoumání, jsou tematicky rozdělena do 4 oddílů, v nichž si autorka všimá: života jako daru, zázraku a dluhu; dále co je to novorozenecký úsměv („Som rád, že si tu.“); co úsměv vypovídá o duši; co je to nehotový život předčasně narozeného dítěte (z hlediska ontogeneze, ale i z hlediska perinatálního); když si dítě začne uvědomovat samo sebe; uvědomění si svého těla a své jinakosti; co se stane s dítětem, když vkročí do školy; co jsou děti a jiní; jak dítě rozumí své jinakosti, svému stigma; co znamená odsunutí na druhou kolej. V procesu sebezpoznávání se objeví myšlenka, že „*nie byť trpkej minulosti, nebolo by ani súčasnej prijemnej prítomnosti.*“ Tato věta předznamenává další fázi sebezpoznání, kdy je nemoc zároveň životní brzda, a zároveň tato brzda přináší i bonusy. Řeč je o otevírání se budoucnosti, o nové svobodě a volbě mezi možnostmi; o vděčnosti rodičům, ale i o vině, že to měli kvůli ní těžké; a opět o jinakosti tentokrát v dospělosti; o jinakosti nejen tělesné ale i etnické; o možnosti zaměstnání. Pasáž je zakončena úvahou, že podstatou světa je rozmanitost, tedy jinakost, a „mým posláním je tuto rozmanitost ukazovat“: „*To, že som iná než ostatní, ma robí práve mnou. Ak by som svojím fyzickým bytím bola iná, a tedy zdravá, nebola by som to už ja, ale niekto iný.*“ Konfrontace s druhými vedou k úvaze o

závisti; o roli tváře druhého, která také hovoří, třebaže mlčí; opět o úsměvu, ale nikoliv tomu bezděčnému novorozeneckému, ale o úsměvu jako zbrani proti sobě a svým slabým místům.

A jak už to tak bývá, lidská existence (zvláště ta postavená do těžké situace) je provázána neustálými otázkami ohledně smyslu života, a co je to vlastně žít. A tak v dalším oddíle si autorka troufla na odpověď, že „*nemoc mně umožňuje rozumět tomu, co je život*“; a přichází na chuť principu jedinečnosti každé lidské bytosti, když se ptá „*Proč na mne Bůh zapomněl a proč právě já?*“ a odpovídá „*Právě proto jsem jedinečná*“.

Vyzdvihla jsem jen některé myšlenky této první části práce, ale i další by stály za zmínku. Obecně lze říct, že autorka nehledá nějakou absolutní odpověď, neuzivá velkých slov, neusiluje o velké objevy a pravdy, ani se neuchyluje k božské prozřetelnosti, ale myslí svou životní zkušeností, „myslí životem“, jde jí o to setkat se sama se sebou, což se jí podle mého mínění podařilo.

Práce má ještě druhou část, a v ní jde autorce o pokus porovnat dva životy: život svůj a život zdravého člověka. K tomu provedla rozhovor s mladou ženou přibližně shodného věku, vzdělání a sociokulturního postavení, a položila jí otázky vztahující se k daným 4 tematickým oddílům.

U zdravé respondentky je patrná až přepjatá síla osoby, která žije za účelem či cílem, a ne proto, aby se zabývala sebepoznáním. Objevují se výpovědi jako „*Však ja som dokonalá. Som neobyčejná*“. „*Som líder ľudí*“. „*V budúcnosti budem mať malý bungalov pri pláži v Barcelone*.“ (třebaže to dodává s pousmáním, tedy s určitou mírou sebeironie). U nezdravého / nemocného člověka je v popředí síla duše (autorka používá slovo „ludskosť“), protože realita života je tíživá, nejde se od ní odpoutat, ale na druhou stranu ta tíže umožňuje některé věci života a světa pociťovat jinak a silněji. Nicméně tento výrazný rozdíl mezi oběma ženami trochu přivádí čtenáře k podezření, jestli snad nebyla záměrně vybrána respondentka takto egoistická. Nelze přece říct, že takto žije každý zdravý člověk.

S tím souvisí moje výtku na str. 41. Ve větě „... *zdravý človek o svoje zdravie veľmi nedbá – nemá oň ani starosti ani záujem*.“ tvrdí autorka příliš kategoricky a subjektivně něco, o čem nic není, neboť o tom nemá žádnou zkušenost. Taková věta je jen floskule.

Celkově chci tuto práci pochválit, a to ze dvou důvodů. Na začátku si mně Kristina vybrala jako vedoucí práce. Po několika pokusech o spolupráci jsme se rozešly, já jsem byla skeptická k její schopnosti téma sepsat. Teď vidím, že jsem se mýlila (ale nepochybují zároveň o významné pomoci nového vedoucího práce Tomáše Holečka). Druhý důvod pro pochvalu je skutečná autentičnost, a tím i uvěřitelnost její zповědi, že skutečně pochopila smysl své tělesné (a etnické) jinakosti jako možnosti ke svobodě, jak o tom píše. Prakticky to potvrdila během studia, kdy jsem si jí poprvé v těžkých kovidových semestrech poprvé všimla. Zaznamenala jsem ji jako (jednu z mála) studentku, která plně pochopila účel tzv. podatelny pro kurzy ÚKC, a kterou také přiměřeně využila. Nechci Kristínu, přechválit, neboť referáty měly i svá slabší místa, ale její přístup k věci mne přesvědčil, že chytla svou příležitost (jak o tom píše) za pačesy.

V textu jsem našla na 80 chyb v interpunkci, třebaže jsem se na vyhledávání nijak nezaměřovala. Jak známo, věta vedlejší vložená do věty hlavní musí být ohraničená čárkou jak na začátku, tak na konci. Chyby jsou téměř výhradně takové, že chybí čárka na konci věty vedlejší (např. „Vtedajšie slzy, ktoré mi obaja svojim konaním priniesli mi vôbec nezaškodili.“) Předpokládám, že slovenština se řídí stejným pravidlem jako čeština, a doporučuji autorce si ještě pravidlo doplnit, aby převzala vysokoškolský diplom s touto dovedností.

Práce mne zaujala, samozřejmě ji doporučuji k obhajobě a navrhuji známku VÝBORNĚ.

Praha, FHS UK, září 2024

Eliška Pincová (oponent)

